

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Postboks 8036 Dep.

0030 Oslo

Oslo, 27.03.15

Høringsuttalelse – NOU 2014: 8 Tolking i offentlig sektor

Norsk tolkeforening (NTF) viser til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets høringsbrev datert 02.12.14 vedrørende høring i forbindelse med ovennevnte rapport, og takker for invitasjonen til å avgi høringsuttalelse.

NTFs formål i henhold til vedtektene er blant annet å virke for et høyt faglig og etisk nivå hos medlemmene, å sikre en uavhengig tolkeprofesjon med høy kvalitet i yrkesutøvelsen og drive informasjons- og pådriverarbeid på tolkefeltet. NTFs medlemmer er aktive som tolker i ulike deler av offentlig sektor og på det private markedet samt engasjerte i ulike tolkefaglige stillinger, herunder blant annet tolkeutdanningen. For NTFs styre er det en prioritert oppgave å drive fagpolitisk arbeid ved å skrive høringsuttalelser om temaer som berører vår profesjon.

Vi vil i denne høringsuttalelsen kommentere de enkelte tiltak som er foreslått, samt gi vår vurdering av hvilke tiltak som bør prioriteres.

Tiltak 77: Lovforslaget

NTF støtter dette tiltaket, og er enig i hovedmålsettingen med lovforslaget. NTF slutter seg videre til utvalgets konklusjon om at en pliktbestemmelse for forvaltningen til bruk av kvalifisert tolk er ønskelig, ettersom det ikke bør overlates til mennesker som ikke behersker norsk å hevde sin rett til tolk, det er et ansvar som bør påhvile det offentlige. NTF mener dog at det bør etableres og legges til rette for individuell klageadgang også for minoritetsspråklige i tilfeller hvor loven brytes.

På sikt mener NTF at et krav for oppføring i Nasjonalt tolkeregister bør være at man har tolkeutdanning. Dette bør innføres gradvis etter hvert som det er nok statsautoriserte tolker og tolker med tolkeutdanning til å kunne dekke samfunnets behov for tolking på hvert enkelt språk. Lovforslagets ordlyd og utforming er således hensiktsmessig, da en slik mulighet er ivaretatt i utvalgets forslag.

Tiltak 1-5: Myndighet og ansvar

NTF støtter tiltak 1-5. Bruk av kvalifiserte tolker i alle deler av offentlig sektor er en forutsetning for at kommunikasjonen mellom den offentlige tjenesteyter/virksomhet og den minoritetsspråklige finner sted på en betryggende og korrekt måte. Det er også kun slik at offentlige tjenestemenn og fagpersoner kan være trygg på at de oppfyller sine lovpålagte oppgaver om å informere, veilede og høre brukere de er i kontakt med, og at alle innbyggere i landet sikres likeverdige tjenester. NTF vil i den forbindelse understreke at kostnadene ved ikke å ta behovet for profesjonell tolking alvorlig, ikke bare er økonomiske, men at de også i høyeste grad har en menneskelig side for offentlige tjenestemenn og fagpersoner, så vel som for minoritetsspråklige i Norge.

Når det gjelder tiltak 2 og 3 om å styrke Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) og Integrerings- og mangfoldsdirektoratets (IMDis) arbeid med tolking, anbefaler NTF at departementet og direktoratet i tilsetninger legger vekt på å rekruttere personer med solid tolkefaglig kompetanse og erfaring. Med hensyn til tiltak 4 og 5 vil det være hensiktsmessig at IMDi som fagdirektorat og BLD som fagdepartement har en rolle i den nærmere vurdering av form og innhold. NTF vil legge til at forankring og oppfølging av tolketjenester i alle offentlige sektorer og i alle kommuner er svært viktig. NTF har sett at ansvar for tolketjenester ofte er eller oppfattes som pulverisert, og at styringen og oversikten over tjenestene uteblir, dermed blir krav til god organisering, samt synlighet av tolkebruk og tolkebehov i vedtak, rapporter og plandokumenter viktige virkemidler for å motvirke dette.

Tiltak 36, 46 og 71-76: Tilsyn og klage

NTF støtter utvalgets forslag om tilsynsmyndighet og klagenemnd i tiltak 36, 46 og 71-76. Tolk benyttes i situasjoner der kommunikasjon er vanskelig eller umulig på grunn av språkbarrierer. Når partene i en institusjonell samtale med tolk ikke forstår hverandre, har de heller ingen mulighet til selv å kontrollere kvaliteten av tolkingen. Medlemmer av profesjoner som tilbyr tjenester til samfunnet, må være villige til å la seg vurdere av et organ med evalueringsmyndighet. Dette gjelder også tolkene som benyttes i offentlig tjenesteyting. NTF mener at det bør opprettes en klagenemnd til å ivareta denne evalueringsfunksjonen. For at en slik klagenemnd skal ha legitimitet både blant tolkebrukerne og tjenestetilbyderne, det vil si tolkene, bør den være partssammensatt med representanter fra både tolkestanden og de offentlige tolkebrukerne samt en uavhengig instans. Tolkestanden kan være representert gjennom Norsk tolkeforening, mens det offentlige kan være representert gjennom faste medlemmer som er blitt valgt fra de ulike etatene i det offentlige. En uavhengig instans med kompetanse til å vurdere situasjoner der det er blitt benyttet tolk og tolkens prestasjoner dersom det finnes opptak, er den offentlige tolkeutdanningsinstitusjonen. Et sekretariat for klagenemnda kan med fordel legges til IMDi, slik NTF ser det.

Klagenemndas avgjørelser kan dreie seg om blant annet bestilling av tolk til konkrete institusjonelle samtaler, tilrettelegging av situasjonen der tolk benyttes, gjennomføringen av den tolkede samtalen både fra myndighetsrepresentantens eller tolkens side, eller brudd på nøytralitetsprinsippet eller taushetsplikten.

Det bør utarbeides klare retningslinjer for klagenemndas arbeidsmåte. Klagenemndas behandling av enkeltsakene bør være uavhengig. Fordi avgjørelsene kan ha implikasjoner for individet, i dette tilfellet den enkelte ansatte som tilbyr tjenester eller treffer enkeltvedtak på vegne av det offentlige, eller den enkelte tolken (tilbakekalling av statsautorisasjonen eller oppføringen i Nasjonalt

tolkereger), bør det samtidig gis mulighet til å overprøve klagenemndas avgjørelser i rettssystemet. Som fagmyndighet for tolking i offentlig sektor er det IMDis oppgave å drive opplysningsvirksomhet i de ulike sektorene i det offentlige om bestilling og bruk av tolk, og etter at loven er trådt i kraft, også om selve loven og dens forpliktelser.

I tillegg bør det etableres en tilsynsmyndighet for å føre tilsyn med offentlige etaters rutiner for bestilling og bruk av tolk. Tilsynsmyndigheten bør utarbeide rutiner for avviksmeldinger og klager. Rutinene bør utarbeides skriftlig og gjøres lett tilgjengelig både for det offentlige og for tjenestemottakere. Disse bør omfatte både feil og mangelfull bruk av tolk, underforbruk av tolk og mistanke om mangelfull tolking. Tilsynsfunksjonen bør ikke omfatte kun offentlige etater, men også alle aktørene som utfører tjenester på vegne av det offentlige i tilfeller som er omfattet av den fremtidige tolkeloven eller av den allerede eksisterende og fremtidige særlovgivningen som gir rett og plikt til forsvarlig kommunikasjon. Denne tilsynsmyndigheten bør gis reelle sanksjonsmuligheter.

Tiltak 54: Lønnsregulativ

NTF stiller seg bak Tolkeutvalgets vurdering om at det er uheldig at det er så stor variasjon mellom rammevilkårene for tolkeoppdrag i offentlig sektor, og er enige i at et lønnsregulativ for tolker kan avhjelpe ustabiliteten og usikkerheten dette medfører, både for tolkene selv og for den offentlige virksomheten som skal bestille og lønne disse. NTF ønsker imidlertid å understreke at vi ser det som hensiktsmessig at dagens ordning bevares med at tolking for domstolene, politiet og fylkesnemndene lønnes etter den til enhver tid gjeldende salærsats, samt at denne utgjør et naturlig utgangspunkt for lønnsregulativet når det utformes.

Når det gjelder differensierte satser er NTF noe skeptisk til dette tiltaket. Vi er enige i Tolkeutvalgets vurdering om at kvalifisering må lønne seg, og ser at lønn er et insentiv til videre kvalifisering. Imidlertid kan det være grunn til å stille spørsmål ved om tolking kan risikere å bli en salderingspost der den rimeligste – og lavest kvalifiserte – tolken velges, av rent økonomiske hensyn. Å legge opp til forbigåelser på denne måten vil være svært uheldig. NTF er derfor av den oppfatning at dersom man skal operere med et lønnsregulativ med differensierte satser, så er det påkrevd at offentlig sektor først får på plass betryggende tolkebestillingsrutiner der man bestiller tolk i henhold til kategoriene i Nasjonalt tolkereger, og at best kvalifisert tolk forespørres først.

Tiltak 47-52: Formidling og innkjøp

Når det gjelder tiltak 47-52, om hvorledes virksomheter som har behov for tolking skal få tildelt tolkeoppdragene til riktig tolk, er dette et tema som har avgjørende betydning for kvalifiserte tolkers arbeidsliv og for offentlige virksomheters tilgang til kvalifiserte tolk ved behov.

NTF mener tiltak 47 (utvikle egnede løsninger for bestilling av tolketjenester) er et av de viktigste tiltakene som foreslås av Tolkeutvalget, og at et godt system for tildeling av tolkeoppdrag er det virkemiddelet som vil gi mest følbare og umiddelbare effekt både for tolkestanden og for offentlige virksomheter. Det finnes to systemer for oppdragstildeling: Oppdragstildeling i egenregi, eller oppdragstildeling satt ut til en ekstern virksomhet. NTF slutter seg til Tolkeutvalgets presentasjon av de ulike løsningene som finnes per i dag (NOU 2014: 8, side 135), og stiller seg bak vurderingene av disse. Vi er enige i at ett stort nasjonalt formidlerkontor for hele offentlig sektor ikke er en egnet måte å gjøre dette på. Det vil bli for omfattende og uoversiktlig, og kontakten mellom tolkebruker, bestiller og tolk blir for dårlig. NTF har stor tro på sektoransvarsprinsippet, og det gleder oss å se at Tolkeutvalget gir dette stor vekt i rapporten. På s. 136 skriver utvalget at "hver sektor må ta ansvar

for å utvikle egnede løsninger for bestilling av tolketjenester”. Vi gir vår fulle tilslutning til denne anbefalingen fra Tolkeutvalget, og grunnene som oppgis for denne anbefalingen. NTF vil imidlertid understreke at vi er noe urolig for at utvalgets gode anbefalinger ikke blir plukket opp og implementert av de ulike offentlige sektorene, og vi anbefaler at IMDi og BLD gis ansvar for å følge opp forankringen av tiltak 47 på departementsnivå i aktuelle sektorer.

En forutsetning for å lykkes med tiltak 47, er at tiltak 51 også implementeres. Tolkeutvalget foreslår i sin rapport at et minstekrav i første omgang bør være at tolken står oppført i Nasjonalt tolkeregister. NTF mener i så tilfelle at det er viktig at oppdragstildeling følger saklige hensyn, og at det ikke legges opp til et system hvor alle de oppførte i kategori 1-5 likestilles ved oppdragstildeling, men at oppdrag må tildeles i tråd med kvalifikasjoner. Innen enkelte språk er det allerede mange statsautoriserte tolker som stadig forbigås ved tildeling av oppdrag til tolker med lavere kvalifikasjoner eller uten tolkefaglige kvalifikasjoner i det hele tatt. Hovedårsaken til at dette kan skje, er at flere offentlige tolkebrukere overlater til formidlingsbyråer å tildele tolkeoppdrag til tolker, og at disse byråene i stor grad bygger sin virksomhet på å tildele oppdrag til personer uten tolkefaglige kvalifikasjoner. Det er også viktig at Nasjonalt tolkeregister stenger rekrutteringskategoriene 4 og 5 så snart det er tilstrekkelig antall tolker i kategori 1-3 til å dekke samfunnets behov for tolking på hvert enkelt språk. Vi mener også at økt satsing på tolkeutdanning og kvalifikasjonsordninger bør gis stor prioritet, og viser i den forbindelse til våre merknader til tiltak 38 – 40.

Når det gjelder anbudsutsetting av tolketjenester, er NTF av den oppfatning at tolketjenester ikke er egnet for anbudsutsetting. Vi har redegjort for foreningens syn på dette i vår høringsuttalelse til Forenklingsutvalgets NOU, NOU 2014: 4, «Enklere regler – bedre anskaffelser – Forenkling av det norske anskaffelsesregelverket». NTF vil nevne at det som blir anbudsutsatt nå til dags, ikke er selve tolkingen, men arbeidet med å tildele oppdrag, noe som er ytterst uheldig. De aller fleste ”tolkebyråer” har ingen ansatte tolker, og er avhengige av underleverandører (selvstendig næringsdrivende tolker og frilanstolker) til å dekke 100 % av avrop/leveranser ved anbudsavtaler. Dersom det likevel skal være anledning til anbudsutsetting av tolkeoppdragstildeling i offentlig sektor i fremtiden, støtter NTF utvalgets forslag i tiltak 50.

Når det gjelder tiltak 48, 49 og 52 støtter NTF tiltakene, og har ingen merknader.

Tiltak 53: Vurdering av tolkers egnethet for oppdrag

NTF mener det er et positivt tiltak å ha et system der man kan gjøre en vurdering av tolkenes egnethet i forbindelse med ulike oppdrag, og legger til grunn at en slik vurdering skal være saklig og basert på gitte kriterier, som er like for alle som skal vurderes etter disse.

Når det gjelder tolkens kjønn, har NTF forståelse for at det i enkelte tolkesituasjoner – spesielt innenfor helsesektoren – kan oppleves som nødvendig å tillegge tolkens kjønn vekt ved valg av tolk. NTF vil imidlertid understreke at den viktigste faktoren uansett bør være tolkens kvalifikasjoner, og vil mene at en høyt kvalifisert tolk vil være å foretrekke i de fleste situasjoner, uavhengig av tolkens kjønn.

Når det gjelder øvrig kartlegging av tolkers øvrige kompetanse, erfaring og egnethet, vil NTF understreke at man først og fremst må vektlegge tolkens formelle kompetanse, og at vurderinger om egnethet deretter gjøres «internt» for hvert nivå.

Sikkerhetsklarering er et særdeles spesielt tiltak som reguleres av Lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven), og NTF forutsetter at tolker som må sikkerhetsklareres i forbindelse med sin tjeneste, klareres etter reglene i loven, og at det kun er saklige hensyn som tillegges vekt.

Når det gjelder spørsmålet om vandelsvurdering ved politiattest, mener NTF at uttømmende politiattest er et inngripende tiltak, og stiller spørsmål ved om det bør kunne avkreves. Det er vanskelig å se hvilken nytte store tolkebrukere kan gjøre seg av full informasjon om en tolks historiske rulleblad og eventuelle pågående saker. Dette spørsmålet har også en rettssikkerhetsmessig slagside, all den tid straffesaker som ikke er påtalemessig avgjort også fremgår på en uttømmende attest. Dette ikke er uproblematisk opp mot uskyldspresumsjonen i EMK art. 6 nr. 2, og NTF mener at skal man vektlegge en siktelse for å nekte noen arbeid eller engasjement, så vil det innebære at vedkommende ikke anses uskyldig. Det er rettssikkerhetsmessige betenkeligheter ved et regelverk som i realiteten rokker ved uskyldspresumsjonen.

I høyden bør man kunne be om en begrenset attest der det kun fremgår domfellelser for forhold som er direkte relaterte til tolkens virke som tolk (brudd på taushetsplikt, misbruk av stilling som tolk, mv.). Tolkeutvalget skriver: "Det er vel så viktig at man har god oppfølging av tolkene og gode rutiner for å følge opp faktiske brudd på taushetsplikten. Alvorlige brudd på taushetsplikten må få konsekvenser". NTF er enig i dette.

Tiltak 6-8: Barnevern og skole

Norsk tolkeforening har over lengre tid vært særlig bekymret for bruk av tolk i barnevernssaker og i utdanningssektoren, og setter pris på at utvalget har foreslått særskilte tiltak for disse sektorene. NTF støtter de foreslåtte tiltak 6-8.

Det er svært viktig å få utviklet solide rutiner for tolkebestilling og tolkebruk innen barnevernet og fylkesnemnder. Gjennom flere år har mange av NTFs medlemmer rapportert til foreningen om å ha vært vitne til dypt tragiske følger av at personer uten tolkefaglige kvalifikasjoner har vært tildelt tolkeoppdrag for disse store og viktige sektorene. Nåværende ordning med at det enkelte barnevernkontor etter eget forgodtbefinnende oppnevner tolk – uten å sjekke at tolken er kvalifisert – til nemndsbehandlinger i fylkesnemndene er etter NTFs oppfatning en ordning det haster med å avvikle. Vi vil også få påpeke at i et møte i fylkesnemnd er faktisk barnevernet en part i saken – og det hører jo ingensteds hjemme at den ene part skal oppnevne tolk. NTF støtter også forslaget om egenerklæring ved oppnevning av tolk, for å bidra til økt bevisstgjøring i barnevern og fylkesnemnder om habilitetsproblematikk, og for å sikre etterrettelige og trygge oppnevninger av kvalifiserte og upartiske tolker.

Tiltak 31-37: Statsautorisasjon

NTF er enige med Tolkeutvalget i at statsautorisasjonsordningen er en bærebjelke på tolkefeltet, og støtter samtlige tiltak som er foreslått. Av de foreslåtte tiltakene bør tiltak 31-33 og 36 prioriteres nokså omgående. NTF mener det er særlig viktig at prøvens nivå opprettholdes over tid, ettersom det er viktig at prøven faktisk tester om kandidatene innehar de ferdigheter som er påkrevd for å fungere som tolk i offentlig sektor.

Det har til nå vært et visst misforhold mellom samfunnets behov for tolking på ulike språk, og hvilke språk som har fått tilbud om autorisasjonsprøve. Det har vært en overvekt av tilbud på europeiske

språk. Denne skjevheten bør rettes opp og tilbudet bør i fremtiden være mer i tråd med samfunnets faktiske behov for tolking.

NTF er enig med Tolkeutvalget i at flere statsautoriserte tolker er et gode, og slutter oss til det utvalget sier om at man ikke må senke de faglige kravene til autorisasjonsprøven. Dersom autorisasjonen skal ha noe poeng, må vanskelighetsgraden fortsatt være høy. NTF vil videre foreslå at Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) vurderer å utvide den skriftlige delen av autorisasjonsprøven ved å innføre en prøveform (f.eks. et kort essay over et gitt emne) som tester om kandidatene har en reell morsmålsnær kompetanse i det av tolkespråkene som ikke er deres morsmål. Det bør ikke være slik at kandidater som har prøvd å ta prøven flere ganger til slutt lykkes fordi de etter flere forsøk mestrer formen på prøven.

Tiltak 20-30: Tolkeutdanning

NTF støtter i hovedsak utvalgets vurderinger, og mener at tiltak 21, 22, 23 og 24 er gode tiltak som særlig bør prioriteres. NTF er av den oppfatning at dersom økt bruk av kvalifiserte tolker innen offentlig sektor skal være en klar og realistisk målsetning, så må det offentlige også legge til rette for å muliggjøre dette. Et svært viktig tiltak i så måte er å styrke den offentlige tolkeutdanningen som tilbys i Norge, for slik å utdanne flere tolker og for å styrke disses formelle kompetanse. NTF mener utdanningen bør ha en relativt streng opptaksprøve, at samtlige emner bør ha eksamen i praktisk tolking, og at eksamensresultatet gis bokstavkarakter. Det er noe som vil styrke utdanningstilbudets innhold, relevans og anseelse.

I tiltak 26 og 27 foreslår utvalget å se på muligheter for utvikling av utdanningstilbud i tolking ved flere institusjoner. NTF er positiv til disse tiltakene, men gjør oppmerksom på at fagmiljøet i dag er lite, og at det må sikres tilstrekkelig tolkefaglig kompetanse i utbygging av eventuelle nye utdanningstilbud. NTFs vurdering er derfor at disse tiltakene bør ses i et noe mer langsiktig perspektiv enn de foregående, og at en forutsetning vil være at flere fagpersoner har mastergrad og doktorgrad i tolking enn det som er tilfelle i dag.

Når det gjelder Samisk Høgskole (tiltak 27) vil vi understreke at Norge har et særlig ansvar for å tilby tolkeutdanning på samiske språk, og dette ansvaret må ivaretas også i tiden fram til et utdanningstilbud er etablert ved Samisk høgskole. Vi vil i den forbindelse særlig fremheve ILO-konvensjonens artikkel 27, 3. ledd: *«I tillegg skal regjeringene anerkjenne disse folks rett til å opprette sine egne utdanningsinstitusjoner og utdanningsordninger, forutsatt at disse oppfyller minimumsstandarder som ansvarlig myndighet fastsetter i samråd med disse folk. Hensiktsmessige ressurser skal settes av til dette formål.»*

Når det gjelder tiltak 20, 25, 28 og 30 har NTF ingen motforestillinger mot disse tiltakene, vår vurdering er at det vil være positivt dersom tiltakene gjennomføres.

Tiltak 38-40: Tospråklig sjekk for potensielle tolker

Når det gjelder forslag 38 og 40 om å bedre administrasjonen og kvalitetssikring av tospråklig sjekk for potensielle tolker (ToSPoT), støtter NTF dette forslaget og mener det bør prioriteres i tiden som kommer. Da NTF er av den oppfatning at testen per i dag ikke er god nok, bør det settes inn betydelige ressurser på å forbedre den hva gjelder innhold og administrering. Det bør i den forbindelse arbeides med kalibrering av testene, samt at det bør settes inn tiltak som kan gi god oppfølging av sensornettverket og kvalitetssikring av sensorenes vurderinger. Sistnevnte tiltak kan

for eksempel gjøres ved jevnlig kvalitetssjekker i form av at andre fagpersoner med samme språkkombinasjon foretar en vurdering av sensors vurderinger.

NTF mener arbeidet med kvalitet bør prioriteres og være fullført før testvolumet eventuelt økes (jf. tiltak 39). Som tidligere nevnt i vår høringsuttalelse, stiller NTF seg bak målsetningen med å få flere potensielle tolker til å formalisere sin kompetanse for å kunne møte behovet for kvalifiserte tolker i offentlig sektor, og vi er klar over at ToSPoT-testen av mange oppfattes som porten inn til tolkeyrket, eller det første trinn på en kvalifiseringsstige. Det blir derfor viktig å sørge for at det blir nettopp det første trinn, og at det ikke for manges del forblir det eneste trinn. Her vil det tilligge administratorene av ToSPoT-testen et ansvar for å informere om at det forventes at kandidatene går videre i sitt kvalifiseringsløp dersom de ønsker å arbeide som tolker innen offentlig sektor.

Videre vil NTF påpeke noe som bør være en kjent problemstilling, nemlig at mange godt kvalifiserte statsautoriserte tolker og tolker med tolkeutdanning per i dag har mye ledig kapasitet. I følge en undersøkelse som IMDi har foretatt, gjelder dette så mange som 80 % av tolkene. NTF mener derfor at volumet på ToSPoT-testing ikke bør økes i den grad at arbeidsmarkedet for høyt kvalifiserte tolker forverres så drastisk at disse går over til andre yrker. Dette tiltaket bør derfor koordineres med tiltak som fremmer økt bruk av eksisterende kvalifiserte og erfarne tolker. Man bør derfor differensiere testvolumet i tråd med samfunnets behov for tolking på ulike språk, samt ha mekanismer for å deaktivere rekrutteringskategoriene (4 og 5) på hvert enkelt språk så snart det er nok tolker i kategori 1-3 til å dekke samfunnets behov for tolking.

Tiltak 41-45: Nasjonalt tolkeregister

NTF støtter tiltak 41-45, og mener at tiltak 42 er det viktigste som bør særlig prioriteres. Tiltak 43 er et relativt enkelt tiltak som vil ha stor betydning for synliggjøring av registeret og tolkers kvalifikasjoner og kompetanse, og NTF mener dette bør kunne gjennomføres nokså omgående. Det har vist seg at det er et stort behov blant ansatte i offentlig sektor for mer informasjon om Nasjonalt tolkeregister. Det er ganske mange som ikke vet at registeret finnes, eller hvordan det kan benyttes. NTF mener det er viktig å få på plass tiltak som vil bidra til økt bevissthet om Nasjonalt tolkeregister. Til tiltak 45, er NTF enig i at ferdighetene til en tolk skal vedlikeholdes og utvikles. Det er imidlertid avhengig av utdanningstilbudene i det respektive språket og mengden av oppdrag på markedet på ulike språk, og NTF mener dette må tas hensyn til i utformingen av hvordan dette skal synliggjøres i registeret. For øvrig har vi ingen merknader til utvalgets forslag til tiltak.

Tiltak 14-19: Statistikk og språkbehov

NTF støtter forslagene i tiltak 14-19, og anser at slik statistikk vil være av stor betydning for å sikre at kvalifiseringstiltak på tolkefeltet i fremtiden, er i takt med samfunnets behov for kvalifiserte tolker på ulike språk.

Behov for tolking på ulike språk har endret seg fra år til år og fra sektor til sektor. Målet med utarbeiding av rapporteringsrutiner og statistikk, skal ikke bare ved å dekke markedets behov for tolker. Det er like viktig at det ikke "over-utdannes" tolker, som investerer tid og ressurser i en utdanning uten mulighet for arbeid eller ansettelse. NTF mener videre at den internasjonale politiske og økonomiske situasjonen bør tas med i betraktning når man planlegger språktilbud ved tolkeutdanning og autorisasjonsordning.

Tiltak 65-70: Beredskap

NTF ser det som svært positivt at Tolkeutvalget tar opp denne problemstillingen, og stiller seg bak de foreslåtte tiltakene. Vi forutsetter at beredskapsordningene som foreslås innført og som forhåpentligvis etter hvert vil komme på plass, i størst mulig grad sikrer at brukerne får tilgang på kvalifiserte tolker også i krisesituasjoner og katastrofer.

Tiltak 12 og 55-59: Skjermtolking

NTF stiller seg i all hovedsak bak disse tiltakene. Dersom tiltak 55 skal innføres vil det selvsagt avhenge av at tiltak 56 – 59, som er svært gode tiltak, gjennomføres. Vi langt på vei enig i Tolkeutvalgets vurderinger når det gjelder de positive effektene ved økt bruk av skjermtolking, men ønsker likevel å komme med noen korte kommentarer.

Skjermtolking som arbeidsmetode er krevende, men er – dersom de tekniske forutsetningene er gode og brukerne er fortrolig med disse og med denne måten å bruke tolk på – langt å foretrekke fremfor telefontolking. Ved skjermtolking vil det likevel være slik at det er mer krevende for tolken f.eks. å få med seg nonverbale signaler og å styre turtakingen enn det vil være ved fremmøtetolking. Fremmøtetolking er den arbeidsmetoden som sikrer best kvalitet på tolkingen.

NTF vil anbefale at skjermtolking hovedsakelig brukes der det ikke er praktisk mulig å finne kvalifisert fremmøtetolk til oppdraget, f.eks. av geografiske eller tidsmessige årsaker. Vi ønsker imidlertid ikke en situasjon der det av rent økonomiske hensyn (f.eks. for å spare en time eller to i reisetid) blir brukt skjermtolk når det er fullt mulig å få tolk som er til stede. NTF vil også understreke at for å få tilgang til kvalifiserte tolker er det nødvendig at man ved skjermtolking honorerer ikke bare for tolketiden, men også for forberedelsestid og tolkens reisetid til/fra studio. Minstetid for oppdrag bør av den grunn ikke under noen omstendighet være kortere enn to timer, ei heller ved fjerntolking.

Tiltak 60-64: Kommunikasjon via tolk

NTF støtter utvalgets foreslåtte tiltak. Det er tolkens faglige ansvar i henhold til retningslinjer for god tolkeskikk å tolke på en etisk og faglig forsvarlig måte. I enhver tolket samtale er det kommunikasjon mellom to parter som ikke forstår hverandre. For at kommunikasjon via tolk skal være vellykket er det vesentlig at disse partene, og særlig representanten for det offentlige, forstår hva det innebærer kommunikasjonsmessig å bruke en tolk under en samtale. I norsk offentlig sammenheng er det slik at kommunikasjonsansvaret oppfattes som en del av det faglige ansvaret.

I dagens multikulturelle samfunn vil alle som i sitt yrke må forholde seg (muntlig) til brukere, klienter eller pasienter få bruk for tolk i større eller mindre utstrekning. Derfor er det nødvendig at alle offentlig ansatte som treffer enkeltvedtak med utgangspunkt i samtaler med sine brukere/klienter/pasienter, har kunnskaper og ferdigheter i bruk av tolk i institusjonelle samtaler.

Derfor er det viktig at det undervises både i kommunikasjon generelt og i kommunikasjon via tolk i særdeleshet på alle profesjonsutdanningene og de utdanninger som kreves for å kunne inneha offentlige tjenesteytende stillinger. Det er ikke tilstrekkelig med enkelte moduler i bruk av tolk. Kommunikasjon i institusjonelle samtaler med og uten tolk bør være et integrert tema i all undervisning.

For de ansatte som allerede har fullført sin utdanning, vil det være behov for andre muligheter for å skaffe seg oppdatert kunnskap i bruk av tolk. Derfor er det nødvendig å lage et system for etterutdanning. HiOA har utviklet både e-læringskurs (i samarbeid med Akershus

universitetssykehus) og ordinære kurs i kommunikasjon via tolk. Disse kurstilbudene bør markedsføres og tilbys ulike offentlige virksomheter i langt større grad enn i dag. Tilbudene bør også bygges ut med skreddersydde kurstilbud for ulike sektorer/etater, og både HiOA og IMDi bør ha nøkkelroller i utviklingen av slike tilbud for å sikre at det man lærer på kursene er i tråd med det tolker lærer på tolkeutdanning og tolkers yrkesetiske retningslinjer.

Tiltak 9-11 og 13: Samer og nasjonale minoriteter

Når det gjelder tiltak 9, 10, 11 og 13 har NTF ingen motforestillinger til disse forslagene. Det er viktig at det samiske folk sikres retten til å bruke eget språk i møte med det offentlige Norge, og samfunnet har et særlig ansvar for å ivareta urfolk og nasjonale minoriteters språklige rettigheter. For øvrig viser vi til våre innspill om viktigheten av utdanningstilbud i tolking på aktuelle språk, herunder samiske språk.

Avslutning

For NTFs medlemmer vil det bli svært interessant å se hvordan vurderingene og tiltakene som Tolkeutvalgets NOU presenterer vil bli mottatt i offentlig sektor i tiden som kommer. Rapporten gir grunn til optimisme og den ble svært godt mottatt av våre medlemmer, både fordi den har lyktes i å gi en god beskrivelse av situasjonen på tolkefeltet i dag, og fordi tiltakene som er foreslått jevnt over er meget gode. For foreningen blir det viktig at det ikke blir med gode intensjoner, men at denne NOU-en legger grunnlaget for et løft for situasjonen på tolkefeltet, og at den baner veien for solide og etterleagede satsninger på bl.a. Nasjonalt tolkeregister, tolkeutdanning og autorisasjonsordningen, informasjonsarbeid og bevisstgjøring. Avslutningsvis vil NTF understreke at det viktigste i fremtiden vil være at tildeling av oppdrag skjer etter saklige hensyn og at man bruker kvalifiserte tolker, samt at det ikke gis rom for usaklige forbigåelser. Slik vil man oppnå at tolker får et insentiv til å formalisere sine kvalifikasjoner og til stadig å gå videre på kvalifiseringsstigen. Kvalifiserte tolker vil forbli i yrket, og samfunnet vil ha god og stabil tilgang til dyktige tolker som er tilgjengelige ved behov.

Med vennlig hilsen

På vegne av Norsk tolkeforening, styreleder